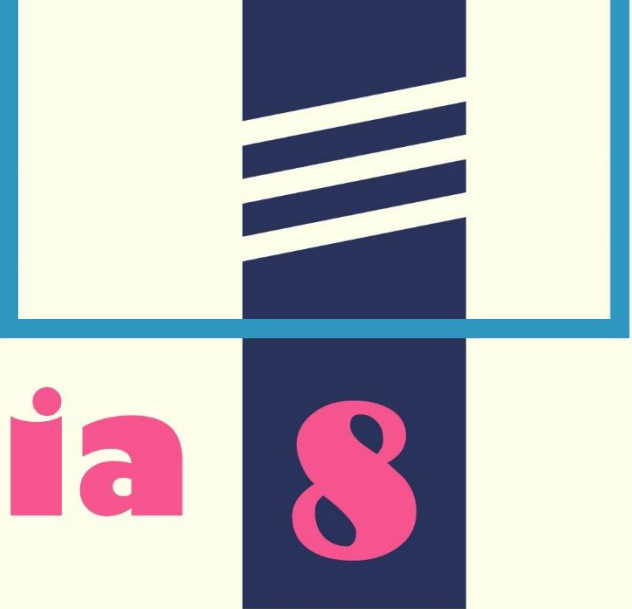

juvenália

8

**program- és
absztraktfüzet**

2021. 05. 07.

A konferencia programja

2021. május 07.

9:00 – 9:15

Megnyitó – Laczkó Krisztina, Vaderna Gábor

9:15 – 9:30

Kötetbemutató: *Juvenália: hat – hét* – Ungvári Sára, Szabó Csanád

Színház- és irodalomtudomány

Szekcióelnök: Mosza Diána

9:30 – 10:00

Kedves Lilla: Kitörés a keretből – A színházi előadás értelemzői aspektusai a *Nero* című előadás elemzésén keresztül

10:00 – 10:30

Barcza Zsigmond Tádé: Egy becsstelen ember élete – A képzelet felszabadítása és emancipáció Édouard Louis *Qui a tué mon père* című regényében

10:30 – 10:45

SZÜNET

10:45 – 11:15

Róna Virág: „Vonzások közt, de hívás nélkül...” – Ember, Isten (és „a világ”) megjelenésének változatai Pilinszky János lírájában

11:15 – 11:45

László István: Természet és ember viszonya Henry David Thoreau *Ktaadn* című útirajzában megjelenő fenséges-élményen keresztül

11:45 – 12:15

Kmetty Klaudia: A személyes és szociális identitás reprezentációi Hofmannsthal *Reitergeschichte* című elbeszélésében

12:15 – 13:00

SZÜNET

Nyelvtudomány

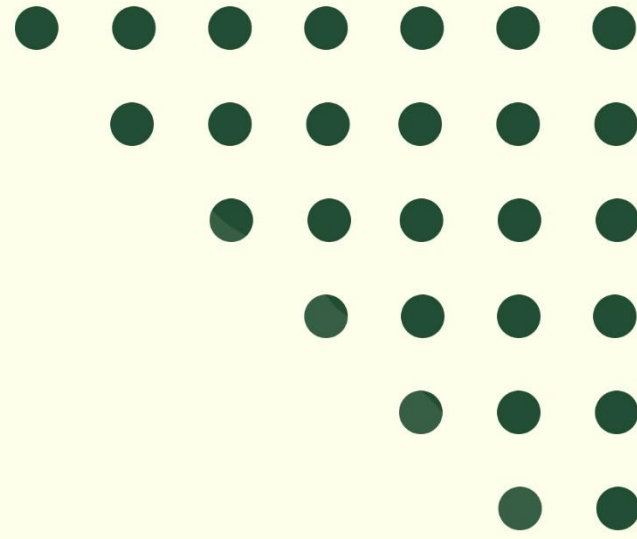
Szekcióelnök: Szlávich Eszter

13:00 – 13:30

Lung Laura: Az egészséges én reprezentációja a közösségi médiában a koronavírus harmadik hulláma idején

13:30 – 14:00

Blaskovics Ákos: Rezgés és robogás. Az -og/-eg/-ög végű igék hangkivetésének vizsgálata

Barcza Zsigmond Tádé

Eötvös Loránd Tudományegyetem Szabad bölcsészet BA

Egy becsstelen ember élete – A képzelet felszabadítása és emancipáció Édouard Louis *Qui a tué mon père* című regényében

Előadásomban Édouard Louis *Qui a tué mon père* (Aki megölte az apámat) című regényét fogom elemezni a Michel Foucault *A becsstelen emberek élete* című írásában körvonalazódó irodalomfelfogás felől közelítve. Foucault itt egy olyan megközelítést vázolja az irodalomnak, amely szerint az irodalom a határok megszegésében, újféle kódok létrehozásában, a terek – a kulturális közösség nagyrésze számára – észlelhetetlen szegleteiben történő, láthatatlan események felmutatásában érdekelt.

A regényt mint – Bagi Zsolt kifejezésével élve – a modernség horizontján túli, „lokálisában univerzális”, emancipatorikus ambíciókkal rendelkező kortárs irodalom egy realizációját elemzem. A mű emancipatorikus törekvéseinek értelmezéséhez Bagi *Az esztétikai hatalom elmélete* című könyvét hívom segítségül. A regény nemcsak felmutatja a társadalom peremén élő láthatatlanokat, hanem a konkrét politikai történéseket az emberek saját életének és történetének elválaszthatatlan elemeként mutatja be; a politikát, és a különböző, egymással összefonódó hatalmi mechanizmusokat mint intimitást, az adott személyhez lényegileg hozzátartozó dolgot értelmezi. Ennek kapcsán kitérek Foucault *A szubjektum és a hatalom* című tanulmányában kifejtett elméletére, amely szerint a szubjektumot különböző hatalmi hatások hozzák létre. A regény lényege nem merül ki abban, hogy az úgynevezett társadalmi valóságot ábrázolja, hanem sokkal inkább abban rejlik, hogy új formákat szolgáltat annak érzékeléséhez. A sérelem figurájáról való tudósítással láthatóvá teszi az egyenlőtlenséget, disszenzust termel. A fennálló társadalmi rendet nem természetesként, hanem történetileg szituáltként kezeli – ezzel lehetővé téve, hogy a befogadó is ráismerjen helyzetének nem szükségszerű voltára. Azt is nyilvánvalóvá teszi, hogy nem egyedüli sorsról van szó; a könyvben hangsúlyos szerepet kap a test és a politikai döntések rajta megjelenő nyomai: a különálló szubjektumok egy testközösség tagjaiként képesek magukra ismerni.

A mű vállalt célkitűzése, hogy azok helyett beszéljen, akik nem tudnak beszélni. Előadásomban amellet fogok érvelni, hogy mindezt olyan módon teszi, amely hozzájárul ahhoz, hogy bárki képes legyen arra, hogy egyszer maga mondja el a saját történetét.

Irodalom

Bagi Zsolt (2017): *Az esztétikai hatalom elmélete*. Budapest: Napvilág Kiadó

Bagi Zsolt (2016): *Emancipáció túl a modernség horizontján – A mai magyar irodalom elköteleződéseiről*. In: Antal Attila, Földes György (2016) (szerk.): *Holtpont. Társadalomkritikai tanulmányok Magyarország elmúlt 25 évéről*. Budapest: Napvilág Kiadó

Foucault, Michel (2015): *A becsstelen emberek élete*. Fordította: Romhányi Török Gábor. Híd, 2015 december

Foucault, Michel (1994): *A szubjektum és a hatalom*. Fordította: Kiss Attila. Pompeji. 1994/1-2

Louis, Édouard (2018): *Qui a tué mon père*. Párizs: Éditions du Seuil

Blaskovics Ákos

Eötvös Loránd Tudományegyetem Szabad bölcsészet BA

Rezgés és robogás. Az -og/-eg/-ög végű igék hangkivetésének vizsgálata

Előadásomban az -og/-eg/-ög végű magyar igék morfofonológiai viselkedését vizsgálom a hangkivetés jelensége szempontjából. Az elemzés keretét a paradigmaalapú morfológia adja, amely nem feltételez mögöttes és felszíni alakokat, hanem a lexikonban tárolt szavakat paradigmákba illeszti, s amelyben a magyar tövek öt tőparadigma-osztályba sorolhatók a tövégi CV-szerkezet szempontjából (Rebrus–Törkenczy 2008). Az említett igék ezek közül kettőbe tartoznak: a stabil ~VC osztályba, illetve az alternáló ~VC/CC osztályba (utóbbiak a hangkivetők).

Az előadás elsősorban arra kíván válasszal szolgálni, hogy a fonológiai környezet mennyiben határozza meg azt, hogy az egyes tövek mely paradigmaosztály elemei, illetve hogy ezen tövek közt milyen egyéb (analógiás) hatások érvényesülhetnek. Először egy általánosabb szabály érvényességét vizsgálom, és bemutatom ennek a Kötelező Kontúr Elvével, illetve a monomorfemikus tövek fonotaktikájával (Törkenczy 2001) való összefüggését. Ezt követően rátérek néhány olyan tő elemzésére, amelyeket a potenciális általános szabály a hangkivető tövek osztályába sorolna, ugyanakkor a lexikai információ és analógiás hatások ezt befolyásolják. Ezzel kapcsolatban vizsgálom meg azt is, hogy az igék említett csoportjának abszolút tövei morfológiailag milyen tőtípusba tartoznak, s ez hatással van-e az egyes tövek viselkedésére.

Bár a tárgyalt relatív tövek végén található -Og képző produktivitása kérdéses, az eloszlás megfigyelt szabályszerűségei azt mégis előretehetően, hogy hipotetikus új igék mely paradigmaosztályba kerülnének. Nem kevésbé fontos megállapítása lehet a kutatásnak, hogy további, jobbra lexikalizálódott képzők morfofonológiai viselkedése mennyiben mutat hasonlóságot az -Og végű igékével.

A vizsgált adatok az MNSZ2-ből (v.2.0.5) származnak (Oravecz–Váradi–Sass 2014).

Hivatkozott irodalom:

Oravecz Csaba – Váradi Tamás – Sass Bálint 2014. The Hungarian Gigaword Corpus. In: Calzolari, Nicoletta – Choukri, Khalid – Declerck, Thierry – Loftsson, Hrafn–Maegaard, Bente–Mariani, Joseph – Moreno, Asuncion – Odijk, Jan – Piperidis, Stelios (eds.): Proceedings of the ninth international conference on language resources and evaluation (LREC-2014). European Languages Resources Association (ELRA). Reykjavik. 1719–1723.

Rebrus Péter – Törkenczy Miklós 2008. Morfofonológia és a lexikon. In: Kiefer Ferenc (szerk.): Strukturális magyar nyelvtan 4. A szótár szerkezete. Akadémiai Kiadó. Budapest. 681–784.

Törkenczy Miklós 2001. A szótag. In: Kiefer Ferenc (szerk.): Strukturális magyar nyelvtan 2. Fonológia. Akadémiai Kiadó. Budapest. 273–392.

Kedves Lilla

Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar BA

Kitörés a keretből – A színházi előadás értelemezői aspektusai a *Nero* című előadás elemzésén keresztül

Megfigyeléseim szerint a magyar színházi szcénában az elmúlt pár évben érezhetően magasabb a regényadaptációként született előadások száma, akár a független társulatokat, akár a kőszínházi szektort nézzük. Kutatásom témája, hogy milyen viszony áll fenn Kosztolányi Dezső *Nero, a véres költő* című regénye, és a Stúdió K színházban játszott *Nero* előadás között. Azt vizsgálom, hogy az adaptációs folyamat során milyen módon értelmeződik az eredeti mű.

Az adaptáció az általam használt értelmezési keretben akkor tekinthető sikeresnek, ha a létrejött produktum egyrészt követhetően, hitelesen tudja reprezentálni az eredeti alkotást, másrészt képes át- és újraértelmezni, többletjelentéssel kiegészíteni a regényt. Sipos Balázs *Az értelmezés alakzatai – Kísérlet egy színházi hermeneutika megalkotására*¹ című szakdolgozatát alapul véve abból indulok ki, hogy a színházi előadás felfogható kollektív hermeneutikai gyakorlatként. Hipotézisem szerint az adaptációs folyamat szükségszerűen az epikus mű elemzését, majd az így keletkezett értelmezés dramatizálását foglalja magába.

A Hegymegi Máté által rendezett *Nero* fizikai színházi szimbolikát alkalmazva tárja a nézők elé a császár sorstragédiáját. Garai Judit dramaturg szövegkönyve nagyrészt szószerinti átvétele Kosztolányi regényének, így minden kihagyás, minden változás jelentéssé válik, és a textuson túl a partitúra-alatti² mozzanatokban értelmeződik az eredeti mű. Azt vizsgálom és mutatom be tehát, hogy hogyan vizualizálódnak a szöveg rétegei, és a szükséges kihagyások milyen hangsúlyeltolódásokat okoznak. Kutatásomban nem az előadás elemzését helyezem előtérbe, hanem a megvalósuló színházi produktumra a mű értelmezéseként tekintek, vagyis a színházi nézők befogadói attitűdjét szinte teljesen figyelmen kívül hagyva az alkotók regényelemzési magatartására fektetek hangsúlyt. A színpadi feldolgozás számos művész összehangolt munkája révén jön létre – előadásomban annak a kérdését is körbejáróm, hogy a különböző értelmezések hogyan állnak össze koherens egészé.

Célom a *Nero* esetpéldáján keresztül a színházi regényadaptáció metodikájának vizsgálata. A regény és az előadás összevetésével feltárom a Kosztolányi szövegéhez képesti változásokat és kihagyásokat, amik új jelentést adnak a történet bizonyos elemeinek. Ezek után megkísérlem megállapítani, hogy milyen tendenciák jellemzik az adaptációs folyamatot – ezzel az adaptáció és a hitelesség kérdését járom körbe.

¹ Sipos Balázs, *Az értelmezés alakzatai, Kísérlet egy színházi hermeneutika megalkotására*, szakdolgozat, Bp., SzFE, 2015.

² „Kinesztetikus és érzelmi irányítórendszer, amely a színész jelzés- és támaszpontjain át jelenítődik meg. A színész a rendező segítségével maga alkotja és alakítja, de a partitúra-alatti csakis a néző lelkében és testében nyilvánulhat meg.” (In Pavis, Patrice, *Előadáselemzés*, ford. Jákfalvi Magdolna, Bp., Balassi, 2003.)

Kmetty Klaudia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar BA

A személyes és szociális identitás reprezentációi Hofmannsthal *Reitergeschichte* című elbeszélésében

Hugo von Hofmannsthal 1899-ben publikált elbeszélése a korban permanens kormány-válságokkal küzdő Osztrák-Magyar Monarchia jogelődjének, a Habsburg Birodalomnak az 1848-as hatalmi megrendülését helyezi középpontba. A custozzai osztrák győzelmet megelőző napokban játszódó cselekmény feltárja a rendíthetetlennek tűnő hatalmi struktúra belső meghasonlottságát, ideges pótcselekvéseit.

Kutatásom középpontjába a főszereplő, Anton Lerch őrmester egyéni identitáskonstrukciójának változását, valamint a társadalmi szerepe által rákényszerített szociális identitástól való eltávolodását állítottam. Célom a narratív pszichológia elméleti keretében megvalósuló identitásvizsgálat mellett a megfigyelések összevetése az elbeszélésben megjelenő Habsburg Birodalom érdekrendszerével, megkonstruált nemzeti identitásával. Ezáltal felfejthetővé válik az egyén és hatalom közötti ellentét, amely az őrmester kivégzéséhez vezet.

Lerch az első alakulattól független cselekedetével potenciális lázadóként reprezentálódik. A svadronja dicsőségének tetőpontján, a védtelen Milánón való átvonulás során találkozik egy személyes élményen keresztül a civil életformával, ami elindítja az egyéni identitáskép átformálódásának folyamatát. Az előadásban e folyamat szakaszait ismertetem, melynek végpontja Lerch passzív szembeszegülése a hatalom megtestesítőjével, Rofrano kapitánnyal. Az elbeszélés Lerch katonaidentitása elvesztésének utolsó periódusát ábrázolja, az előzményekre az engedetlensége öntudatlan megnyilvánulásából következtethetünk. Az őrmester szimbolikus belső táján átlovagolva végleg demilitarizálttá válik, hasonmásával találkozva sem ismer rá rögtön magára, mint katonára. Az olasz falu, mint Lerch belső terének reprezentációja a birodalom fogalmai szerint az őrmestert az ellenséggel azonosítja.

Az elemzés során a tudományos narratív pszichológiai tartalomelemzés hazai elméletalkotójára (László János) hivatkozom, valamint felhasználom a külföldi Hofmannsthal szakirodalom *Reitergeschichte*-re vonatkozó pszichológiai (Thomas Nehrlich, Peter Mollenhauser, Richard T. Gray), illetve történeti (Richard Alewyn, Volker O. Durr, John Botterman) szempontú tanulmányait.

Hivatkozott irodalom:

ALEWYN, Richard, *Reitergeschichte = Über Hugo von Hofmannsthal*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht Verlag, 1967, 79–87.

BOTTERMAN, John, *History and Metaphysics Hofmannsthal's „Reitergeschichte” as a Realistic and Symbolic Novella*, Modern Austrian Literature, 1988 (21.évf.) /1., 1–15.

HOFMANNSTHAL, Hugo von, *Reitergeschichte = Österreichische Erzählungen des 20. Jahrhunderts*, München, Deutscher Taschenbuch Verlag, 1987, 19–30.

LÁSZLÓ János, *Narratív pszichológia*, Pszichológia, 2008 (28.évf.) /4., 301–317.

MOLLENHAUSER, Peter, *Wahrnehmung und Wirklichkeitsbewusstsein in Hofmannsthal's Reitergeschichte*, The German Quarterly, 1977 (50.évf.) /3, 283–297.

NEHRlich, Thomas, *Die Insubordinationen des Wachtmeisters Lerch. Zum Konflikt zwischen Ökonomie und Militär in Hofmannsthal's „Reitergeschichte”*, Hofmannsthal Jahrbuch 18, 2010, 143–170.

O. DURR, Volker, *Der tod des Wachtmeisters Anton Lerch und die Revolution von 1848: Zu Hofmannsthal's Reitergeschichte*, The German Quarterly, 1972 (45.évf.) /1, 33–46.

T. GRAY, Richard, *The Hermeneutic(r)ic(k) of the Psychic Narrative: Freud's "Das Unheimliche" and Hofmannsthal's Reitergeschichte*, The German Quarterly, 1989 (62. évf.) /4., 473–488.

László István

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Magyar BA**

Természet és ember viszonya Henry David Thoreau *Ktaadn* című útirajzában megjelenő fenséges-élményen keresztül

Henry David Thoreau *The Maine Woods* című posztumusz kötete három útirajzot foglal magában, mindegyik egy-egy New England-i túra élményeiről számol be. Az első, a *Ktaadn*, Thoreau egy 1846-ban megtett útját mutatja be, melynek során egy őslakosokból álló csapattal megközelíti a Katahdin nevű hegyet. Az út során megismerhetjük az ott lakók életkörülményeit, azt, ahogyan a külvilág civilizációja lassan teret hódít ezen a félreeső helyen is, valamint részletes leírást kapunk az ottani természeti környezetről, főképp az úti célt jelentő Katahdinról. A visszaúton a beszélő felméri a hegy és a természet nagyságát, egy olyan élményt él át és ír le, melyben nagy szerepet kap a FENSÉGES.

Az előadás főképp erre a mozzanatra koncentrálna, ezt elemzi abból a szempontból, hogy a természet nagyságának tudatosodásakor (ezáltal a fenséges-élmény átélésekor) milyen gondolatokat közvetít az átélő, a leírt élmény mit árul el az ember és természet viszonyáról. Mire tudunk következtetni a sokat idézett „...the *common sense!* *Contact! Contact! Who are we? where are we?*”¹ végű gondolatfolyamból? Az esemény, hogy az elbeszélő a látvány hatására tulajdonképpen elveszíti a saját nyelvét (BLACK, 1994), és nem tudja teljes határozottsággal nyelvileg hozzáférhetővé tenni saját érzéseit, vajon elősegít-e egyfajta ököcentrikus irányba való elmozdulást, kialakítva egy ököcentrikus „ökológiai fenséges” fogalmat (HITT, 1999), vagy megmarad antropocentrikusnak? Az antropocentrikusság-ököcentrikusság mérlegelésének tétje van, hiszen arra a kérdésre kaphatunk választ ezáltal (többek között), hogy Thoreau a *Ktaadn* megírásakor hol tartott egy sajátos „ökológiai nyelv” kialakításának útján, ami átlépné korának (és korunknak) emberközpontú jellegét; sikerül-e a beszélőnek túllépnie individuumán, vagy ez csak a felszín? Az ember és természet viszonyának vizsgálata tehát túlmutat önmagán és az antropocentrikusság-ököcentrikusság oppozícióján, az előadás mégis főképp erre a szembenállásra koncentrálna.

Mindennek a háttérét is feltérképezem azáltal, hogy megvizsgálom a korabeli és Thoreau-t megelőző filozófusok és esztéták írásait a FENSÉGES-ről. Olyan filozófiai-esztétikai munkák merülnek itt fel, amik a természetet felhasználva, ahhoz viszonyítva elmélkednek a FENSÉGES-ről: Immanuel Kant *Az ítéleőrő kritikája*, Edmund Burke *Filozófiai vizsgálódás a fenségesről és a szépről való ideáink eredetét illetően*, valamint Ralph Waldo Emerson *Nature* című írása. Esetükben is az antropocentrikus-ököcentrikus kettősségére fektetem a hangsúlyt.

Szemelvény a bibliográfiából:

Henry David THOREAU, *The Maine Woods. Ktaadn*, In: *Thoreau in the Mountains: Writings by Henry David Thoreau*, szerk. William HOWARTH, New York, 1982., Online forrás: <https://monadnock.net/thoreau/ktaadn.html>

Immanuel KANT, *Az ítéleőrő kritikája*, ford. PAPP Zoltán, Osiris, Bp., 2003., 156—193.

Edmund BURKE, *Filozófiai vizsgálódás a fenségesről és a szépről való ideáink eredetét illetően*, ford. FOGARASI György, Magvető, Bp., 2008., 44—46., 67—109., 155—195.

Eric WILSON, *Emerson's Nature, Paralogy, and the Physics of the Sublime*, Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal, 2000., 33/1., 39—58.

Christopher HITT, *Az ökológiai fenségesről*, Helikon, 2007/3., 388—409.

Ralph W. BLACK, *From Concord Out: Henry Thoreau and the Natural Sublime*, Interdisciplinary Studies in Literature and Environment, 1994., 2/1., 65—75.

Ronald Wesley HOAG, *The Mark on the Wilderness: Thoreau's Contact with Ktaadn*, Texas Studies in Literature and Language, 1982., 24/1., 23—46.

Lung Laura

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológia BA

Az egészséges én reprezentációja a közösségi médiában a koronavírus harmadik hulláma idején

Kutatásom témája az egészség fogalmán keresztüli önreprezentáció a közösségi médiában a koronavírus harmadik hulláma idején. A kutatás célja azonosítani és elemezni a különböző posztokban azokat a nyelvi szerkezeteket, amelyekkel a megnyilatkozó potenciálisan megkonstruálhatja az egészséges én identitását a járványhelyzetben, továbbá megvizsgálni a hashtagek és képi tartalmak szerepét az egészséggel kapcsolatos önreprezentációban.

Az empirikus vizsgálat anyagát az Instagram felületén 2021. március 8-tól 21-ig nyilvánosan közzétett, #egészség hashtaggel ellátott tartalomból indirekt mintavételezéssel kiválasztott negyvenkét poszt adja. A kutatás funkcionális kognitív megközelítésű; a valós, természetes közegükben kezelt nyelvi tevékenységek folyamatában dinamikusan létrejövő jelentést vizsgálja (Tátrai 2011). A posztok szövegeinek elemzéséhez a Sketch Engine korpuszelemző szoftvert (Kilgariff et. al 2014) és a diszkurzív közösség- és identitásképzés szociokognitív modelljét alkalmazom (vö. Petykó 2014). A modell alapján kiindulópontomnak tekintem, hogy az egészséges én értelmezhető identitásként és közösségként is, amennyiben azt az aktuális diskurzus résztvevőinek elméjében létező mentális konstrukciónak tekintjük. Az adott diskurzusban dinamikusan konstruálódó közösségek leírhatók prototípuselvű, nyitott fogalmi kategóriákként (Kövecses-Benczes 2010), melyeknek tagjai valamilyen közös tulajdonságok vagy tevékenységek által válnak az aktuális diskurzus résztvevőinek elméjében egy közösség részévé. Vizsgálatomban az identitáskonstrukciót csak a megnyilatkozó oldalról közelítem meg, a diszkurzív közösség- és identitásképzés benyomáskeltő és önreflexív típusain keresztül. Mind a benyomáskeltő, mind az önreflexív típusú diszkurzív közösség- és identitásképzés jól illeszkedik abba az online identitásról alkotott képbe, mely szerint az online identitás egy erősen szabályozott benyomáskeltési eszköztár összessége (Veszelszki 2011). A szövegek mellett a képi tartalom és a hashtagek elemzését indokolja, hogy a posztokban prototipikusan a képekhez kapcsolható metaadatként értelmezhető hashtageknek többek között közösségképző szerepe van (Veszelszki, 2016).

A kutatás célja tehát kvantitatív és kvalitatív technikák érvényesítésével feltárni, hogy a diskurzus megnyilatkozójának, vagyis az Instagram-profil tulajdonosának egészséggel kapcsolatos önreprezentációjában milyen nyelvi konstrukciók játszhatnak szerepet, illetve azokat milyen viszonyrendszer fűzi a poszt hashtagjeihez és képi tartalmához.

Kilgariff, Adam–Baisa, Vít–Buřt, Jan–Jakubíček, Miloš–Kovář, Vojtěch–Michelfeit, Jan–Rychlý, Pavel–Suchomel, Vít 2014. The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography* 1: 7–36.

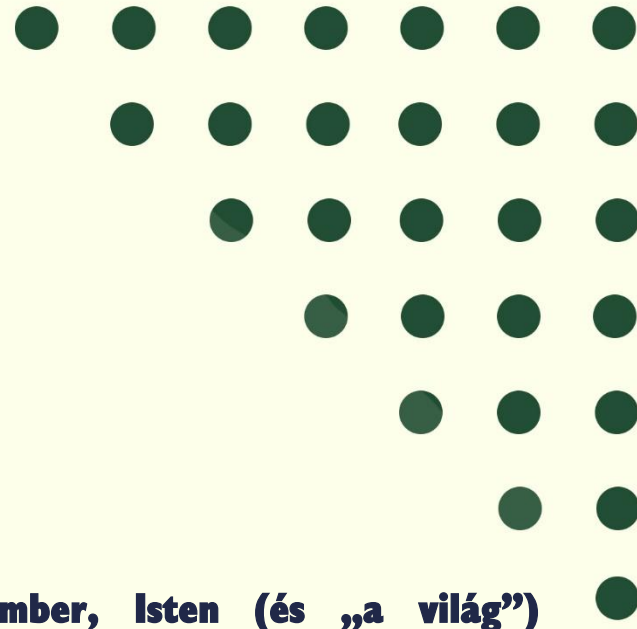
Kövecses Zoltán–Benczes Réka 2010. *Kognitív nyelvészet*. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Petykó Márton 2014. „Tudom, hogy troll vagy”. Trollok, szándékutalajdonítás és diszkurzív identitásképzés számítógép közvetítette diskurzusokban. In: Laczkó Krisztina–Tátrai Szilárd (szerk.): *Elmélet és módszer: Nyelvészeti tanulmányok*. ELTE Eötvös József Collegium. Budapest. 279–301.

Tátrai Szilárd 2011. *Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.

Veszelszki Ágnes 2011. Image and Self-representation. In: Benedek András–Nyíri Kristóf (szerk.): *Images in Language. Metaphors and Metamorphoses. Visual Learning*. 1: 125–136.

Veszelszki Ágnes 2016. #time, #truth, #tradition. An image-text relationship on Instagram: photo and hashtag. In: Benedek András–Veszelszki Ágnes (szerk.): *In the Beginning was the Image: The Omnipresence of Pictures: Time, Truth, Tradition*. Peter Lang. Frankfurt. 139–150.

Róna Virág

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Szabad bölcsészet BA

„Vonzások közt, de hívás nélkül...” – Ember, Isten (és „a világ”) megjelenésének változatai Pilinszky János lírájában

Pilinszky János költészete szoros kapcsolatban áll az egzisztencializmus filozófiai problémafelvetéseivel: az emberi mivolta, az ember és Isten, ember és világ kapcsolatára vonatkozó kérdésfeltevések alapjaiban határozzák meg az életművet. Előadásomban néhány példán keresztül a Pilinszky-életmű témába vágó szövegeinek értelmezési lehetőségeit vizsgálom, elsősorban olyan költemények szoros olvasásán keresztül, melyek eddig kevésbé voltak centrális jelentőségűek a szakirodalom számára. Így Szávai Dorottya *Bűn és imádság*¹ című monográfiájára támaszkodva (részben egyetértve, részben vitatkozva azzal) a Pilinszky-líra Camus- és Dosztojevszkij-olvasatának elemzéséhez igyekszem néhány adalékot nyújtani. Vizsgálódásaim a *Harmadnapon* című kötet (1946-1958) *Senkiföldjén* ciklusára koncentrálnak, de több ponton támaszkodnak ugyanezen kötet *Egy KZ-láger falára* című ciklusára is. Előadásomban ezen felül a *Szálkák* (1971-1972) című kötet néhány versét, illetve az életmű egyéb alkotásait is érintem².

Pilinszky lírájában hangsúlyos az ember világtól és Istentől való elszakadtsága. Így a keresztény-szagrális poétikai eszközrendszer keretein belül – bár az istenes költészet hagyományától részben el is szakadva – kiemelt szerephez jut Jézus Krisztus személye: fiúi mivolta, emberi, isteni és „ember-isteni” lényegének hogyanjai, illetve az „egyszerű halandó” azonosulási lehetőségei ezzel a példával. Előadásomban a Pilinszky-életmű istenképét elemmezve igyekszem rámutatni azokra az esetleges eltérési pontokra is, ahol Atya és Fiú, Isten és Jézus, ezáltal pedig Isten és ember konfliktusai kibontakoz(hat)nak a világban jelenlévő szenvedés, és Isten jósága, mindenható volta közt feszülő összeférhetetlenség mentén.

Az ezzel kapcsolatos értelmezési lehetőségek perspektíváját Camus *Sziszüphosz mítoszá*³ Pilinszky-olvasata tágít(hat)ja ki, mintegy polarizálva az „abszurd ember” fogalmának mibenlétét Krisztus és Sziszüphosz két „pólusa” közé, hol ellentéteket, hol párhuzamokat keresve sorsuk között. Minthogy a kérdéskörhöz közelítve mindkét szerző számára meghatározó alapot jelent Dosztojevszkij *A Karamazov testvérek* című regénye, így előadásomban – a téma megjelenési formáinak, változatainak felfejtése, illetve a beszédmódok és motívumok elemzése révén – a három szerző filozófiai-vallásfilozófiai elképzelésének hasonlóságaira, eltéréseire, és a köztük felállítható (és a Pilinszky-líra által felállított) relációkra is kitérek.

¹ SZÁVAI, Dorottya: *Bűn és imádság*, A Pilinszky-líra camus-i és karkai szöveghagyományáról, Akadémiai, Budapest, 2005.

² PILINSZKY János összes versei, Osiris, Budapest, 2001.

³ CAMUS, Albert: *Sziszüphosz mítosza*, ford. Vargyas Zoltán, Magvető, 1990.